

Sygn. akt I ACa 118/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 marca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Joanna Walentkiewicz – Witkowska (spr.)

Sędziowie: SA Alicja Myszkowska

del. SO Joanna Składowska

Protokolant: st. sekr. sąd. Grażyna Michalska

po rozpoznaniu w dniu 2 marca 2017 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa **B. P., K. O., A. R.**

i K. K. (1)

przeciwko **Skarbowi Państwa - Staroście Powiatu (...)**

o zapłatę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 30 listopada 2015 r. sygn. akt I C 1176/12

I. zmienia zaskarżony wyrok w punktach 1,2,3,6,7 sentencji w ten sposób, że:

- w punkcie 1 a-d kwoty po 119.100 złotych obniża do kwot po 61.675 (sześćdziesiąt jeden tysięcy sześćset siedemdziesiąt pięć) złotych, zasądzając je z odsetkami w wysokości ustawowej od dnia 15 października 2012 roku do 31 grudnia 2015 roku i wysokości ustawowej za opóźnienie poczynając od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty,

-w punkcie 3 obniża kwotę 23.628 złotych z tytułu zwrotu kosztów postępowania od uwzględnionej części powództwa do kwoty 4.398,45 (cztery tysiące trzysta dziewięćdziesiąt osiem i 45/100) złotych;

- punktowi 6 nadaje treść: zasądza od każdej z powódek: B. P., K. O. i A. R. na rzecz Skarbu Państwa:

a) Prokuratorii Generalnej RP kwoty po 1.085 (jeden tysiąc osiemdziesiąt pięć) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego,

b) Starosty Powiatu (...) kwoty po 768,30 (siedemset sześćdziesiąt osiem i 30/100) złotych tytułem zwrotu wydatków,

-punktowi 7 nadaje treść: nakazuje pobrać od każdego z powodów z zasądzonego roszczenia na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi kwoty po 732,58 (siedemset trzydzieści dwa i 58/100) złotych tytułem zwrotu wydatków pokrytych tymczasowo przez Skarb Państwa;

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. zasądza od każdego z powodów: B. P., K. O., A. R. i K. K. (1) na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej RP kwoty po 1.404 (jeden tysiąc czterysta cztery) złote tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;

IV. nakazuje pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Łodzi:

a) **od każdego z powodów z zasądzzonego roszczenia kwoty po 535,12 (pięćset trzydzieści pięć i 12/100) złotych,**

b) **od Skarbu Państwa Starosty Powiatu (...) 675,94 (sześćset siedemdziesiąt pięć i 94/100) złotych**

tytułem zwrotu wydatków w postępowaniu apelacyjnym, pokrytych tymczasowo ze Skarbu Państwa;

V. nie obciąża powoda K. K. (1) pozostałymi kosztami sądowymi w postępowaniu apelacyjnym.

Sygnatura akt I ACa 118/16

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 30 listopada 2015 roku Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie z powództwa B. P., K. O., A. R., K. K. (1) przeciwko Skarbowi Państwa – Staroście Powiatu (...) (sygnatura akt I C 1176/12):

- zasądził od pozwanego Skarbu Państwa – Starosty Powiatu (...) na rzecz każdego z powodów kwoty po 119.100,00 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 15 października 2012 roku i dalej do dnia zapłaty;

- oddalił powództwo w pozostałej części;

- zasądził od Skarbu Państwa-Starosty Powiatu (...) na rzecz K. K. (1) kwotę 23.628 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania od uwzględnionej części powództwa;

- zasądził od Skarbu Państwa – Starosty Powiatu (...) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 1.533,01 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania od uwzględnionej części powództwa;

- zasądził od K. K. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 3.140,00 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania od oddalonej części powództwa;

- zasądził od pozwanego Skarbu Państwa – Starosty Powiatu (...) na rzecz B. P., K. O., A. R. i K. K. (1) kwoty po 2.387,00 z na rzecz każdego z nich tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

- nie obciążył powodów obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego na rzecz pozwanego.

Rozstrzygnięcie to poprzedziły następujące, najistotniejsze okoliczności faktyczne:

Decyzją Samorządowego Kolegium Odwoławczego w S. stwierdzono nieważność decyzji Naczelnika Miasta i Gminy B. z dnia 27 kwietnia 1979r. nr (...) w części dotyczącej przejęcia na własność Skarbu Państwa działki o obecnym nr 37, stanowiącej poprzednio część działki (...), położonej we wsi P. oraz stwierdzono, że ta sama decyzja w części dotyczącej przejęcia na własność Skarbu Państwa pozostałego gruntu o łącznej powierzchni 6,0400 ha, stanowiącego gospodarstwo rolne (...) została wydana z naruszeniem prawa. Z uwagi na nieodwracalne skutki prawne, które wywołała nie stwierdzono jej nieważności.

W uzasadnieniu decyzji podano, że M. M. (1) wystąpił do Wojewody (...) o stwierdzenie nieważności decyzji Naczelnika Miasta i Gminy B. z dnia 27 kwietnia 1979r. nr (...) o przejęciu na własność Skarbu Państwa bez odszkodowania gospodarstwa rolnego położonego we wsi P. gm. B. o łącznej powierzchni 6,16 ha. M. M. (1) zmarł w dniu 8.12.2002r., a w prawa zmarłego wstąpiły siostry - K. O., B. P., A. R. i G. K., a po jej śmierci syn - K. K. (1).

Samorządowe Kolegium Odwoławcze, rozpoznając po raz kolejny sprawę ponownie stwierdziło, że decyzja Naczelnika Miasta i Gminy B. została wydana w oparciu przepisy ustawy z dnia 13 lipca 1957 r. o zmianie dekretu z dnia 18 kwietnia 1955r. o uwłaszczeniu o uregulowaniu innych spraw związanych z reformą rolną i osadnictwem rolnym (Dz.U. z 1961 r. nr 32, poz.161), a w szczególności art. 2 ustawy. Postępowanie w sprawie przejęcia gospodarstwa, jako opuszczonego zostało wszczęte zawiadomieniem sekretarza Biura Urzędu Miasta i Gminy B.. Notatka służbowa z 2 czerwca 1978 r. sporządzona przez instruktora rolnego stwierdzała, że grunty częściowo uprawiają sąsiedzi, a gospodarstwo pozostawione jest bez opieki. Właściciel zamieszkuje w W.. Kolegium ustaliło, że gospodarstwo rolne w znacznej części stanowi już własność innych osób fizycznych i tylko działka ozn. nr ew. 37 o pow. 0,1200 ha pozostała w dyspozycji Skarbu Państwa. Decyzja Naczelnika Miasta i Gminy B. o przejęciu gospodarstwa rolnego na własność Skarbu Państwa nie została doręczona właścicielowi. Nie ustalono adresu pobytu właściciela, mimo, że zamiarem pobytu stałego była W. - U.. Organ nie dołożył staranności w ustalaniu adresu M. M. (1) celem skutecznego doręczenia decyzji. Gospodarstwo rolne (...) składało się z gospodarstwa rolnego, położonego w P. oraz w N.. Część gospodarstwa w P. była uprawiana przez dzierżawców. Nieruchomość w N. nie była kontrolowana i nie została przejęta na własność Skarbu Państwa skarżoną decyzją. Przesłanką, jaką musiało spełnić zakwalifikowane do przejęcia gospodarstwo było wykazanie, że w całości lub większej części gospodarstwo to nie było uprawiane lub poddawane zabiegom agrotechnicznym przez właściciela, użytkownika wieczystego lub dzierżawcę. Naczelnik Miasta i Gminy B. ocenił spełnienie tej przesłanki na podstawie zapisu z protokołu lustracji gospodarstwa z dnia 2.06.1978r., w którym stwierdzono, że nie ma inwentarza żywego, a w strukturze użytków, zasiewów, korzystania z kwalifikowanego materiału siewnego, odnowy kontraktacji zapisano „nie ma”. W aktach sprawy znajduje się również notatka służbowa sporządzona w tym samym dniu przez instruktora rolnego z Urzędu Miasta i Gminy B., który stwierdził, że grunt częściowo uprawiają sąsiedzi i to bardzo niestarannie. Na tej podstawie organ ustalił, że spełniona została kolejna przesłanka przejęcia - nieuprawianie i niepoddawanie gospodarstwa zabiegom agrotechnicznym. Zapis ten nie wyjaśniał, jaka powierzchnia gruntów była uprawiana, a jaka pozostała odłogująca. Dlatego protokół z dnia 2 czerwca 1978r. nie powinien stanowić jedynego środka dowodowego do ustalenia czy w dacie wydania kontrolowanej decyzji stan faktyczny odpowiadał obowiązującym przepisom prawa.

Ostatecznie przyjęto w dniu 2 lutego 2012 roku w sprawie SKO . (...) -2/12, że decyzja dotknięta jest wadą, skutkującą stwierdzeniem jej nieważności zgodnie z art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a. Konsekwencją winno być wyeliminowanie jej z obrotu prawnego. Gdy jednak decyzja wywołała nieodwracalne skutki prawne (art. 156 § 2) organ administracji publicznej ograniczy się do stwierdzenia wydania zaskarżonej decyzji z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których nie stwierdził nieważności decyzji (art. 158 § 2). Działka ozn., nr ew. 37 o pow. 0,1200 ha pochodząca w gospodarstwa rolnego (...) pozostawała we własności Skarbu Państwa i tylko w tej części stwierdzono nieważność decyzji Naczelnika Miasta i Gminy B.. Pozostała część przejętego gospodarstwa rolnego o powierzchni łącznej 6,04 ha stanowiła już własność innych osób fizycznych oraz Gminy M. B. na podstawie nabycia nieruchomości aktami notarialnymi i ujawnieniem własności w księgach wieczystych. Wystąpił więc nieodwracalny skutek prawny. Dlatego w stosunku do tej części decyzji należało stwierdzić, że została wydana z naruszeniem prawa.

Gospodarstwo (...) sąsiadowało z gospodarstwem (...). M. M. podupadł na zdrowiu, przeprowadził się do W., w tym czasie jego ziemię użytkował kto chciał. A. K. (1) też rozmawiał z M. M. (1) na temat dzierżawy i uzyskał zgodę. Pozostałe ziemie były dzierżawione przez sąsiadów. Na gospodarstwie była stodoła, obora z kamienia, dom w dobrym stanie, dwie szopy, murowana piwnica na ziemniaki, studnia, a wszystko było ogrodzone drewnianym płotem. Było do 0,5 ha sadu. Budynki w takim stanie stały długi czas, ale jak tam nikt nie mieszkał to ludzie rozebrali. Jak ludzie rozbierali te budynki, to dom był w dobrym stanie, były okna, drzwi. Stodoła była podparta z jednej strony. Obora była duża, właściciel trzymał 2 konie, krowy - 5 sztuk, ok.15 świń. Jak M. M. szedł do szpitala to wyprzedził inwentarz. Była grupa ludzi, którzy chcieli przejąć gospodarstwo.

M. M. (1) przed wyprowadzeniem się do U. przekazał gospodarstwo w dzierżawę sąsiadom, pola były uprawiane. Budynki popadły w ruinę dopiero, kiedy zostały zabrane przez Skarb Państwa.

Aktualna wartość działek, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, stanowiących uprzednio własność M. M. (1) wg stanu na dzień przejścia na własność Skarbu Państwa przy założeniu że:

-stan budynków był zły, wartość wynosi:

$106\ 400\ \text{zł} + 151\ 100\ \text{zł} = 257\ 500\ \text{zł}$

- stan budynków był dobry, wartość wynosi:

$131\ 900\ \text{zł} + 151\ 100\ \text{zł} = 283\ 000\ \text{zł}$

- z wyceny wyłączono działkę nr (...) (z zabudową), stanowiącą część działki nr. 43 - o wartości 193 400 zł.

Stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie m.in. opinii biegłego ds. szacunku nieruchomości K. K. (2). Sąd nie dał wiary zeznaniom świadków A. B. i A. B., uznał za wiarygodne zeznania świadka A. K.. Do określenia wartości odszkodowania Sąd przyjął wartość szacunkową nieruchomości wraz z naniesieniami (stan budynków dobry).

Sąd I instancji przyjął, że powództwo zasługuje na uwzględnienie w części. Uznał na wstępie, że powodowie mogą dochodzić odszkodowania w wysokości określonej przez wielkość udziału spadkowego.

Sąd przyjął dalej, zgodnie z uchwałą pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2011 r., sygn. akt II CZP 112/10 (OSNC 2011)7-8/75), że do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. Dopiero ostateczna decyzja nadzorcza, stwierdzająca nieważność lub niezgodność z prawem decyzji uprzednio wydanej, pozwala na dochodzenie roszczeń odszkodowawczych i wszczęcie odpowiedniego postępowania sądowego. Przesłanką skutecznego dochodzenia roszczenia odszkodowawczego w każdym przypadku, zarówno na gruncie art. 160 k.p.a. jak i na podstawie art. 417 § 2 k.c. była i jest decyzja nadzorcza (wyrok SN z 2010.03.05, sygn. akt IV CSK 375/09, LEX nr 898269).

Analizując ustalone okoliczności Sąd Okręgowy uznał, że spełnione zostały przesłanki wymagane przez art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. do dochodzenia odszkodowania. W ocenie Sądu powodowie zasadnie wzięli źródło swej szkody z decyzją z dnia 27 kwietnia 1979r, którą przejęto majątek M. M. na rzecz Skarbu Państwa i pozbawiono go własności nieruchomości. Wysokość szkody została udowodniona - biegły określił jej wysokość na kwotę 476400zł (283.000zł + 193.400zł). Sąd przychylił się do wersji biegłego, obejmującej pełne odszkodowanie. Próba obciążenia powodów kosztami rozbiórki budynków była zdaniem Sądu niezasadna - konieczność rozbiórki powstała po decyzji o wywłaszczeniu. Sąd przyjął ostatecznie kwotę 283.000zł, jako wartość działek gruntu o powierzchni 6,16 ha, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, stanowiących uprzednio własność M. M. (1), zabudowanych drewnianym 3 izbowym domem na podmurówce kamiennej, wymurowaną kamieniami oborą, dużą drewnianą stodołą, 2 szopami oraz kwotę 193.400 zł, jako wartość części działki nr. 43. Dokonał następnie stosownego podziału w/w kwoty zgodnie z udziałami spadkowymi i zasądził na rzecz każdego z powodów kwotę 119.100zł (1/4 kwoty 476400zł) tytułem odszkodowania za wydaną niezgodnie z prawem decyzję administracyjną.

W pozostałej części powództwo oddalił, jako nieudowodnione.

O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481kc i zasądził je od dnia 15.10.2012r tj. od daty doręczenia pozwu.

Koszty postępowania Sąd ustalił na podstawie art. 98 kpc i następnych w tym art. 100 k.p.c., uznając że powodowie wygrali postępowanie w 66%. Sąd zasądził od Skarbu Państwa Starosty (...) kwotę 1.533,01zł na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego. Na rzecz powoda K. K. Sąd zasądził od pozwanego zwrot kosztów postępowania w wysokości 23.628zł (kwota wynikająca z wniesionej przez powoda opłaty sądowej w pełnej wysokości 35.800zł, a powód wygrał

proces w 66%). Dodatkowo Sąd obciążył powoda K. K. kwotą 3.140zł tytułem zwrotu kosztów postępowania od nieuwzględnionej części powództwa w zakresie 34%. Jednocześnie Sąd nakazał zwrot pozwanemu na rzecz każdego z powodów kosztów zastępstwa procesowego w wysokości po 2.387zł, a biorąc pod uwagę sytuację materialną powodów i ich wiek Sąd nie obciążył ich obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego na rzecz pozwanego od nieuwzględnionej części powództwa.

Wyrok Sądu pierwszej instancji zaskarżyła strona pozwana w części zasądzającej od Skarbu Państwa - Starosty Powiatu (...) na rzecz:

1. powódki B. P. kwotę 75.650,- wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 15 października 2012 do dnia zapłaty i w części zasądzającej odsetki ustawowe od pozostałej kwoty 43.450,- zł (119.100, zł-75.650, zł) od dnia 15 października 2012 r. do dnia 30 listopada 2015 r. (punkt 1 a) sentencji)

2. powódki K. O. kwotę 75.650,- zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 15 października 2012 do dnia zapłaty i w części zasądzającej odsetki ustawowe od pozostałej kwoty 43.450,-zł (119.100, zł-75.650, zł) od dnia 15 października 2012 r. do dnia 30 listopada 2015 r. (punkt 1a) kolejny sentencji)

3. powódki A. R. kwotę 75.650,- zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 15 października 2012 do dnia zapłaty i w części zasądzającej odsetki ustawowe od pozostałej kwoty 43.450,- zł (119.100, zł- 75.650, zł) od dnia 15 października 2012 r. do dnia 30 listopada 2015 r. (punkt 1 b) sentencji)

4. powoda K. K. (1) kwotę po 75.650,- zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 15 października 2012 do dnia zapłaty i w części zasądzającej odsetki ustawowe od pozostałej kwoty 43.450,- zł (119.100, zł - 75.650, zł) od dnia 15 października 2012 r. do dnia 30 listopada 2015 r. (punkt 1 c) sentencji)

oraz w części rozstrzygającej o kosztach procesu w punktach 3 i 4 oraz 6 i 7.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła:

A. naruszenie przepisów postępowania, tj.:

1. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 278 k.p.c. poprzez sprzeczną z zasadą swobodnej oceny dowodów i zasadami logiki ocenę opinii biegłego sądowego K. K. (2) z dnia 15 grudnia 2014, dotyczącą wartości rynkowej działek gruntu, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, stanowiących uprzednio własność M. M. (1) położonych we wsi P., co doprowadziło do wadliwego ustalenia wielkości szkody powodów;

2. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez wadliwą ocenę dowodu z zeznań świadka A. K. (1) na okoliczność stanu budynków w dacie powstania szkody, co doprowadziło do błędu w ustaleniach faktycznych w zakresie stanu budynków na nieruchomości M. M. w dacie powstania szkody;

3. art. 244 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie faktów zaświadczonych urzędowo w protokole przejęcia, stwierdzającym stan budynków nieruchomości w dniu 1 czerwca 1978 r.;

B. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

4. art. 160 § 1 k.p.a. w zw. z art. 361 § 2 k.c. poprzez wadliwe zastosowanie i uwzględnienie w rozmiarze szkody działki siedliskowej, oznaczonej aktualnie w ewidencji gruntów nr 37 (stanowiącej poprzednio część działki (...)), położonej we wsi P. o powierzchni 0,12 ha, mimo że decyzją Samorządowego Kolegium Odwoławczego w S. z dnia 2 lutego 2012 r., znak SKO. (...) -2/12 została stwierdzona nieważność decyzji Naczelnika Miasta i Gminy B. z dnia 27 kwietnia 1979 r. nr (...) w części dotyczącej przejęcia tej działki na własność Skarbu Państwa, co implikuje, że w tej części strona powodowa nie utraciła prawa własności (skutki ex tunc decyzji);

5. art. 160 § 1 i 2 w zw. z art. 361 § 2 k.c. poprzez wadliwe zastosowanie i przyznanie odszkodowania w wysokości przekraczającej rozmiar szkody majątkowej powodów, co doprowadziło do podwójnej indemnizacji szkody;

6. art. 361 § 2 k.c. poprzez niezastosowanie wynikającej z tego przepisu zasady compensatio tueri cum damno i nieuwzględnienie, że wielkość uszczerbku w majątku powodów została pomniejszona o koszt rozbioru budynków znajdujących się na nieruchomości;

7. art. 481 § 1 kc w zw. z art. 363 § 2 kc przez przyjęcie, że odsetki ustawowe należne od pieniężnego świadczenia odszkodowawczego należą się od daty wcześniejszej, niż data ustalenia odszkodowania, jaką jest data wyrokowania;

8. art. 455 kc. przez przyjęcie, że niezwłocznie po wezwaniu do zapłaty Skarb Państwa powinien spełnić świadczenie pieniężne na rzecz powodów w wysokości ustalonej później w wyroku według cen z daty wyrokowania.

W oparciu o wskazane zarzuty apelujący wniósł o:

I. zmianę w części zaskarżonego wyroku w pkt. 1 w ten sposób, że oddala powództwo:

- powódki B. P. ponad kwotę 43.450,- zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 30 listopada 2015 r. (punkt 1 a) sentencji)

- powódki K. O. ponad kwotę 43.450,- zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 30 listopada 2015 r. (punkt 1a) kolejny sentencji)

- powódki A. R. ponad kwotę 43.450,- zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 30 listopada 2015 r. (punkt 1 b) sentencji)

- powoda K. K. (1) ponad kwotę 43.450,- zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 30 listopada 2015 r. (punkt 1 c) sentencji)

II. zmianę w części zaskarżonego wyroku w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach procesu w myśl reguły z art. 100 k.p.c.

III. zasądzenie od każdego z powodów zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa według norm przepisanych.

Powodowie w odpowiedzi na apelację wnieśli o oddalenie apelacji oraz zasądzenia na ich rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny uzupełniająco i odmiennie ustalił:

Wartość rynkowa niezabudowanych działek gruntu - działek rolnych o łącznej powierzchni 6,04 ha wynosi 193.400 złotych. (6.04 ha to powierzchnia gospodarstwa pomniejszona o powierzchnię działki numer (...)) (wcześniej stanowiącej część działki numer (...)) wynoszącą 12 arów. (opinia biegłego d/ szacowania nieruchomości K. K. (2) k- 270 akt)

Wartość naniesień na działce siedliskowej, oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka (...) wg stanu na dzień przejścia gospodarstwa i cen aktualnych, przy założeniu, że stan budynków był zły wynosi 53.300 złotych (pisemna uzupełniająca opinia biegłego k- 400 akt)

Od roku 2012 nie odnotowuje się istotnych zmian w cenach gruntów rolnych. (ustna opinia biegłego z dnia 2 marca 2017 roku czas nagrania 00:02:38 -00:09:00)

Stan zabudowań, znajdujących się na działce numer (...) w czasie przejmowania gospodarstwa był zły. Zabudowania nie były zamieszkałe. (protokół z lustracji gospodarstwa z dnia 2 czerwca 1978 roku k- 1 akt administracyjnych w załączeniu, zeznania świadka A. B. (3) k- 150 akt, zeznania świadka A. B. (4) k- 151 akt)

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja okazała się częściowo zasadna i skutkowałą zmianą zaskarżonego orzeczenia – na podstawie art. 386 § 1 k.p.c.

Na tym etapie postępowania nie jest już kwestionowana zasada odpowiedzialności strony pozwanej, więc nie ma potrzeby ponawiania rozważań, dotyczących zastosowania art. 160 k.p.a., jako podstawy dochodzenia przez powodów ich roszczeń.

Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne ustalenia poczynione przez Sąd Okręgowy z wyjątkiem tych, które są objęte dodatkowymi i odmiennymi ustaleniami. Opinia biegłego ds. szacowania nieruchomości została uzupełniona na etapie postępowania apelacyjnego i nie była kwestionowana przez strony. Sąd Apelacyjny uwzględnił także dane zawarte w protokole z lustracji gospodarstwa z dnia 2 czerwca 1978 roku, z którego wynikało, że budynki przejmowanego gospodarstwa to dom mieszkalny drewniany kryty słomą, drewniana stodoła kryta słomą, obora (zawalona) – wszystkie zabudowania oceniono, jako nadające się do rozbiórki. Sąd Apelacyjny nie dał natomiast wiary zeznaniom świadków A. K. (1) oraz P. O.. Zeznania tych świadków stoją w sprzeczności z treścią powołanego protokołu, mają bardzo duży stopień ogólności, nie odnoszą się wprost do roku 1978 i nie pozwalają uznać, że stan zabudowań w czasie przejmowania nieruchomości był dobry czyli, że wg kryteriów wyceny wszystkie budynki nadawały się do zamieszkania lub użytkowania. Stan zły wg. nomenklatury biegłego oznaczał konieczność przeprowadzenia remontu, wcale niekoniecznie rozbiórki, a to z powodu bardzo dużego stopnia ogólności protokołu i użycia określeń ocennych. Do roku 1978 minęło 6 lat od wyprowadzenia się M. M. (1). W tym okresie nikt tam nie mieszkał, zabudowania niszczały. Zarzuty zawarte w apelacji strony powodowej, dotyczące ustaleń co do stanu nieruchomości należało uznać za zasadne. Przedstawioną ocenę należy wesprzeć stwierdzeniem, że reguła stanowiąca o mocy protokołu z dnia 2 czerwca 1978 roku nie została podważona - w toku postępowania nie została udowodniona nieautentyczność dokumentu, ani niezgodność z prawdą oświadczenia zawartego we wskazanym dokumencie urzędowym. Nie można także zapominać, że zasada swobodnej oceny dowodów doznaje ograniczeń na podstawie przepisów o dowodzie z dokumentów. Dodatkowo wskazać trzeba, że treść tego protokołu nie była jedynym dowodem, wskazującym na zły stan zabudowań. Z treści uzasadnienia nie wynika, dlaczego Sąd I instancji pominął ten dokument i reguły dowodowe, na podstawie których powinien był ocenić moc dowodową dokumentów urzędowych (art. 244 k.p.c.) Apelujący zasadnie podniósł, Sąd Okręgowy nie wyjaśnił co skłoniło go do tego, aby dać pierwszeństwo dowodom pośrednim w postaci dowodu z zeznań świadków, w szczególności świadka A. K. (1), zeznającego na okoliczności sprzed 36 lat. To z kolei wpłynęło na ocenę zakresu szkody doznanej przez powodów, jako następców prawnych M. M. (1).

W tym zakresie za zasadne należało uznać zarzuty apelacji, obejmujące naruszenie reguł z art. 233 § 1 k.p.c. art. 244 w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. (lit. A pkt. 2 i 3 apelacji).

Zasadny okazał się także zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., zawarty w pkt. 1 lit. A apelacji i związany z nim zarzut naruszenia prawa materialnego – art. 160 § 1 i 2 k.p.a. w zw. z art. 361 § 2 k.p.c. (lit. B pkt. 4 i 5 apelacji) poprzez sprzeczną z zasadą swobodnej oceny dowodów i zasadami logiki ocenę opinii biegłego sądowego K. K. (2), dotyczącą wartości rynkowej działek gruntu, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, a w konsekwencji wadliwe uwzględnienie w rozmiarze szkody działki siedliskowej, oznaczonej aktualnie w ewidencji gruntów nr 37 (stanowiącej poprzednio część działki (...)) o powierzchni 0,12 ha, mimo że decyzją Samorządowego Kolegium Odwoławczego w S. z dnia 2 lutego 2012 r., znak SKO. (...) -2/12 została stwierdzona nieważność decyzji Naczelnika Miasta i Gminy B. z dnia 27 kwietnia 1979 r. nr (...) w części dotyczącej przejęcia tej działki na własność Skarbu Państwa.

Jak trafnie wskazał apelujący, na skutek wadliwej oceny opinii biegłego K. K. (2) doszło do nieuzasadnionego zawyżenia odszkodowania przysługującego powodom.

Po pierwsze: decyzją Samorządowego Kolegium Odwoławczego w S. z dnia 2 lutego 2012 r. znak SKO. (...) -2/12 stwierdzono m.in. nieważność decyzji Naczelnika Miasta i Gminy B. z dnia 27 kwietnia 1979 r. nr (...) w części dotyczącej przejęcia na własność Skarbu Państwa działki o obecnym nr 37 (poprzednio część działki (...)) o powierzchni 0,12 ha). Zniesienie skutku decyzji nacjonalizacyjnej z 1979 r. wobec działki nr (...) powoduje, że nie nastąpił skutek

rzeczowy i własność tej działki nigdy nie została formalnie przez poprzednika prawnego powodów utracona. Wobec tego szkoda powodów nie obejmuje utraty prawa własności działki nr (...), której to okoliczności w zaskarżonym wyroku Sąd Okręgowy w Łodzi nie uwzględnił.

Po drugie: wartość szkody ustalona przez Sąd Okręgowy w Łodzi w na podstawie dowodu z opinii biegłego sądowego K. K. (2) , z tym że wadliwa ocena opinii doprowadziła do dwukrotnego pokrycia uszczerbku majątkowego powodów.

Jak trafnie wskazał apelujący opinia została opracowana wariantowo, z tym że warianty biegłego stanowiły de facto alternatywę rozłączną, zależną od przyjętych założeń co do stanu budynków, konieczności dokonania rozbiórki i wreszcie całkowitej powierzchni gruntów i wykluczały kumulatywne przyjęcie jakichkolwiek wyników wyceny. Sąd natomiast wartość szkody majątkowej powodów określił, jako sumę wariantów trzeciego i czwartego, wskazując to wprost w treści uzasadnienia. (suma 238.000 zł i 193.400 zł). Wariant trzeci wyceny został oparty na założeniu, że stan budynków na działce (...) był dobry. Wartość zabudowanej działki nr (...) w takim stanie faktycznym (czyli z uwzględnieniem jej całkowitej powierzchni- 1,44 ha [w tym działki (...)] - i znajdujących się na niej budynków w dobrym stanie) wynosiła 131 900 zł. Wartość rynkowa pozostałych, niezabudowanych działek rolnych pozostała niezmienną w relacji do wariantu pierwszego-i wynosiła 151100 zł. W sumie wartość całkowita nieruchomości w tym wariantcie została ustalona na 283 000 zł.

Wariant czwarty różnił się od trzeciego tym, że z jego zakresu wyłączona została działka siedliskowa o powierzchni 0,12 ha o obecnym numerze ewidencyjnym (...) (stanowiąca poprzednio część działki (...)), która (uwzględniając skutki ex tunc decyzji nadzorczej) nie została utracona przez powodów. Po wyłączeniu z zakresu wyceny działki nr (...), reszta gruntów o powierzchni 6,04 ha została poddana wycenie, jako grunty rolne, których wartość wyniosła 193 400 zł.

Sąd I instancji zsumował wartość rynkową nieruchomości, ustaloną przy założeniu, że stan budynków był dobry (tj. 283 000zł), dodając do niej ponownie wartość rynkową tych samych działek, z których wyłączona została jedynie działka nr (...) tj. 193.400 zł. Tym samym Sąd, ustalając wysokość odszkodowania, dwukrotnie policzył wartość tych samych działek, co oznacza, że zasądzone odszkodowanie niewątpliwie przekraczało wartość rzeczywistej szkody, poniesionej przez powodów.

Sąd Apelacyjny, korygując rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego uwzględnił wariant czwarty, jego założenia i wnioski. Ten wariant odpowiada treści orzeczenia Samorządowego Kolegium Odwoławczego w S. z dnia 2 lutego 2012 r. znak SKO. (...) -2 /12.

Do kwoty 193.400 złotych Sąd Apelacyjny dodał wartość naniesień na działce (...) czyli kwotę 53.300 złotych, przy założeniu, że stan budynków był zły. M. M. (1), uwzględniając skutki ex tunc decyzji nadzorczej, nie utracił prawa własności działki numer (...), wchodzącej poprzednio w skład działki (...). Utracił jednak zabudowania na tej działce (w złym stanie), oszacowane przez biegłego K. K. (2) na kwotę 53.300 złotych. Budynki zostały rozebrane czy rozgrabione już po bezprawnym przejęciu nieruchomości przez Skarb Państwa i to on ponosi za to odpowiedzialność. Zatem wysokość odszkodowania została ustalona na kwotę 246700 złotych. ((...):4 =61.675 zł)

Pozostałe zarzuty apelacji okazały się niezasadne. Sąd Okręgowy zasadnie nie obniżył odszkodowania o koszt rozbiórki budynków, znajdujących się na działce numer (...). Przy szacowaniu wartości ich stan określony jako zły obejmował konieczność przeprowadzenia remontu. Tak lakoniczne określenie w protokole lustracji, jak przedstawione wyżej, wcale nie musiało oznaczać konieczności faktycznej rozbiórki. Jak wskazał biegły - w zależności od potrzeb można było budynki poddać remontowi i to relatywnie niewielkim kosztem. Budynki zostały bezprawnie rozebrane przez różne osoby, ich stan nie został utrwalony, a powodowie nie mogą ponosić tego skutków.

Niezasadnie apelacja zarzuca naruszenie art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 363 § 2 k.c. oraz 455 k.c. poprzez zasądzenie odsetek od daty poprzedzającej dzień wyrokowania. (lit. B pkt. 7-8). Zdaniem strony apelującej opinia biegłego była wydana wg cen obowiązujących w dacie jej sporządzenia i posłużyła do określenia rozmiaru szkody wg stanu na dzień

wyrokowania. Sąd Okręgowy prawidłowo zasądził odsetki ustawowe za opóźnienie od doręczenia stronie pozwanej odpisu pozwu.

Skarżący nie przeprowadził żadnej własnej analizy, wskazującej na ile zaskarżone orzeczenie oparto na wyliczeniu odszkodowania z niekorzyścią dla skarżącego, czyli o ile odszkodowanie byłoby odmienne kwotowo, gdyby zostało wyliczone według cen z innej daty.

W ocenie Sądu odwoławczego, zasądzając na rzecz powodów odsetki ustawowe od dnia doręczenia odpisu pozwu Sąd I instancji nie dopuścił się naruszenia art. 363 § 2 k.c. Określone w tym przepisie przesłanki "szczególnych okoliczności", jak i "innej chwili", pozostawione zostały ocenie sądu. Ocena ta nie może mieć charakteru całkowicie arbitralnego, ale też nie oznacza to, że sąd nie korzysta w tym zakresie - z woli ustawodawcy - ze stosunkowo daleko sięgającej swobody (por. wyrok Sąd Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2000 r., w sprawie I PKN 563/99, opubl. w nr 18 OSNP z 2001r. pod poz. 560). Na gruncie niniejszej sprawy założyć należy, że pozwany co najmniej w chwili doręczenia odpisu pozwu miał możliwość oszacowania i wypłaty odszkodowania, którego wysokość odpowiadałaby zasądzonym przez Sąd I instancji kwotom. Przyznanie odsetek ustawowych od daty wcześniejszej niż data wyrokowania stanowi rekompensatę za korzystanie przez pozwanego z kapitału. Z uwagi na popadnięcie w opóźnienie, jest ona należna również za okres przed wydaniem wyroku przez Sąd Okręgowy. Takie rozstrzygnięcie nie doprowadzi przy tym do sprzecznego, z funkcją odsetek z art. 481 § 1 k.c., przysporzenia poszkodowanym korzyści finansowych nieuzasadnionych zakresem zobowiązania pozwanego.

Biegły K. K. (2), składając wyjaśnienia do swej opinii uzupełniającej w toku rozprawy w dniu 2 marca 2017 roku wskazał, że od roku 2012 nie zaobserwowano istotnych zmian w cenach wolnorynkowych gruntów rolnych.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok poprzez obniżenie kwot należnych powodom do 61.675 złotych i zasądzenie ich z należnymi odsetkami ustawowymi za opóźnienie, poczynając od doręczenia stronie pozwanej odpisu pozwu.

Zmiana punktu 1 a-d wyroku zrodziła konieczność odmiennego rozstrzygnięcia w punkcie 3, 6 i 7 wyroku. Sąd Apelacyjny orzekł o kosztach postępowania przed Sądem Okręgowym na podstawie art. 100 k.p.c., stosunkowo je rozdzielając. Powodowie wygrali proces w 35 %. Odrębnie należało rozliczyć koszty dla powoda K. K. (1) i odrębnie koszty pozostałych powodów, którzy korzystali ze zwolnienia od kosztów sądowych. Sąd Okręgowy rozliczył całą opłatę sądową uiszczoną przez K. K. (1), mimo że po sprecyzowaniu powództwa opłata od jego roszczenia wyniosła 8950 złotych, a pozostała część winna być zwrócona. Wobec tego powód poniósł opłatę w kwocie 8950 złotych oraz koszty zastępstwa procesowego w kwocie 3.617 złotych. Na jego rzecz przypada 4.398,45 złotych. W związku z zakresem zaskarżenia punkt czwarty musiałby być zmieniony na niekorzyść skarżącego. Pozostali powodowie ponieśli koszty zastępstwa procesowego w kwotach po 3617 złotych, takie same koszty poniósł Skarb Państwa i wobec tego 65 % tych kosztów powodowie winni uiścić na rzecz Prokuraturii Generalnej RP tj. po 1085 złotych. Pozwany pokrył wydatki do kwoty 4727,99 złotych, co oznacza że na każdego z powodów przypada kwota 768,30 złotych.

Wydatki pokryte ze Skarbu Państwa wyniosły 4508,35 złotych, co oznacza, że od każdego z powodów winna być pobrana kwota 732,58 złotych (art. 113 ust. 2 u.o.k.s.)

W pozostałym zakresie apelacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c., jako niezasadna.

Strona pozwana wygrała postępowania apelacyjne w 76%. Koszty zastępstwa procesowego zostały rozliczone na podstawie art. 100 k.p.c. przy stawce 2700 złotych dla pełnomocników każdej ze stron. To oznacza, że od każdego z powodów na rzecz Skarbu Państwa Prokuraturii Generalnej RP przypada kwota 1404 złote. Stawka wynagrodzenia wynika z § 6 pkt. 6 oraz § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu / t. jedn. Dz. U. z 2013 poz. 461/w zw. z art.99 k.p.c.

Wydatki pokryte przez Skarb Państwa w postępowaniu apelacyjnym wyniosły 2816,43 złote- z czego 24 % winien pokryć Starosta Powiatu (...), a pozostałą część powodowie w częściach równych, a to na podstawie art. 113 ust.1 i 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity Dz. U. z 2016 poz.623)